

หลักสูตรการพัฒนาทักษะที่จำเป็นของนายความอาสาประจำสถานีตำรวจในกรุงเทพมหานคร ตามแบบจำลอง L-C.A.P.E. Model

1. หลักการและเหตุผล

นายความอาสาประจำสถานีตำรวจเป็นด่านแรกที่ทำให้สิทธิในการมีนายความของประชาชนเกิดผลจริงในชั้นสอบสวน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7/1 และมาตรา 134/1 รับรองสิทธิของผู้ต้องหา

ในการได้รับความช่วยเหลือจากนายความและกำหนดให้จัดหานายความในคดีบางประเภทงานของนายความอาสาจึงส่งผลต่อความเป็นธรรมของกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ต้นทาง

งาน ณ สถานีตำรวจต่างจากงานนายความทั่วไป เพราะต้องให้คำปรึกษาคดีแพ่ง อาญา แรงงาน และเอกเทศสัญญาทันทีที่หน้างาน รับฟังผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาที่อยู่ในภาวะตึงเครียด และประสานงานกับพนักงานสอบสวน ความรู้ด้านกฎหมายเพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอ ต้องมีทั้งทักษะเชิงเทคนิค และทักษะเชิงพฤติกรรมประกอบกัน

แนวคิดสมรรถนะ (Competency) ของ McClelland (1973) และแบบจำลองภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg Model) ของ Spencer & Spencer (1993) อธิบายว่าสมรรถนะมีทั้งส่วนที่มองเห็นได้ คือความรู้ และทักษะเชิงวิชาชีพ และส่วนที่อยู่ใต้น้ำ คือพฤติกรรม เจตคติ และคุณลักษณะส่วนบุคคล ผู้วิจัยใช้แนวคิดนี้สังเคราะห์สมรรถนะที่จำเป็นของนายความอาสา 5 ด้านเป็นแบบจำลอง L-C.A.P.E. ดังนี้

- L คือ การใช้เทคโนโลยีกฎหมาย (Legal Tech Mastery)
- C คือ การสื่อสารและการเจรจา (Communication & Connection)
- A คือ การปฏิบัติภาคสนาม (Action in the Field)
- P คือ จริยธรรมและความเป็นมืออาชีพ (Professional Integrity)
- E คือ จิตวิทยาและความเข้าใจ (Empathy & Understanding)

ผู้วิจัยจัดสมรรถนะเหล่านี้เป็นหลักสูตรผสมผสาน 3 ชั้น (3-Stage Hybrid Model) ได้แก่

ชั้นที่ 1 เตรียมความพร้อมออนไลน์ (Online Foundation)

ชั้นที่ 2 ฝึกเข้มข้น (Interactive Workshop)

และชั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติจริงกับนายพิเลียงพร้อมสะสมชั่วโมงใน Credit Bank

หลักสูตรนี้ครอบคลุมขั้นที่ 1-2 ในวันที่ 15-17 ตุลาคม 2569 และการลงบันทึก Logbook เพื่อเข้าสู่ขั้นที่ 3 โดยมีเป้าหมายยกระดับความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการช่วยเหลือทางกฎหมาย ณ สถานีตำรวจ

2. การศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการจำเป็น

หลักสูตรนี้ออกแบบจากข้อมูล 3 แหล่ง คือ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ ผลเชิงตัวเลขและข้อค้นพบจริงยังไม่อยู่ในไฟล์ที่ได้รับ จึงเว้นช่อง [] ไว้ให้กรอกจากข้อมูลวิจัย ไม่ใช่ตัวเลขแทน

ตารางที่ 2.1 แหล่งข้อมูลที่ใช้ศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการจำเป็น

แหล่งข้อมูล	ผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ	ข้อมูลที่ต้องกรอก
แบบสอบถามความต้องการจำเป็น	ทนายความอาสาประจำสถานีตำรวจ	แบบสอบถามมาตรฐานค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ด้วย PNI modified	$n = []$, ค่าความเชื่อมั่น = $[]$
สัมภาษณ์เชิงลึก	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง	$n = []$, วิธีคัดเลือก = $[]$
สนทนากลุ่มเฉพาะ (24 ส.ค. 2569)	ผู้ทรงคุณวุฒิ 16 คน ใน 5 กลุ่ม	ประเด็นการสนทนากลุ่มเฉพาะ	ผลประเมิน 4 ด้าน(ดูส่วนที่ 3 ของบทที่ 4)
แบบฟอร์มทนายความอาสา บก.น.1-9	ทนายความอาสาประจำ สน.	แบบฟอร์มของโครงการ	ได้รับ 310 ฉบับ

หมายเหตุ: ความต้องการจำเป็นคำนวณจากดัชนี PNI modified โดย I คือค่าเฉลี่ยระดับที่ต้องการ และ D คือค่าเฉลี่ยสภาพที่เป็นอยู่

$$PNI_{\text{modified}} = \frac{I - D}{D}$$

ต้นแบบบทที่ 4 ตั้งเกณฑ์ว่า PNI ตั้งแต่ 0.3 ขึ้นไปจึงเป็นความต้องการจำเป็น แต่ผลทุกข้อของต้นแบบมีค่าราว 0.13-0.21

ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งเอง ในงานนี้จึงควรกำหนดว่า I ใช้ค่าเฉลี่ยหรือค่าเป้าหมาย 5 คะแนน แล้วตั้งเกณฑ์ให้สอดคล้องกัน

ตารางที่ 2.2 ความเชื่อมโยงระหว่างข้อค้นพบกับสมรรถนะและการตอบสนองในหลักสูตร

สมรรถนะ	สภาพและปัญหาที่พบ	PNI modified	การตอบสนองในหลักสูตร
L การใช้เทคโนโลยีกฎหมาย	[]	[]	บรรยาย 1 ชม. และฐานที่ 2 สาธิตใช้ Legal Tech หรือ AI สืบค้นข้อมูลกฎหมาย
C การสื่อสารและการเจรจา	[]	[]	บรรยาย 1 ชม. และฝึกใกล้เคียงข้อพิพาทเบื้องต้นในฐานที่ 1
A การปฏิบัติภาคสนาม	[]	[]	บรรยายยุทธวิธีประสานงานหน่วยงาน 0.5 ชม. และฝึกคัดกรองเคส แจ้งสิทธิในฐานที่ 1
P จริยธรรมและความเป็นมืออาชีพ	[]	[]	บรรยาย 1 ชม. เรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพ
E จิตวิทยาและความเข้าใจ	[]	[]	บรรยาย 1 ชม. และฝึกรับฟังผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาในฐานที่ 1
K ความรู้กฎหมายที่ใช้ในงาน	[]	[]	บรรยาย 4.5 ชม. (แพ่งและพาณิชย์ ยาเสพติด อาญา เอกเทศสัญญาและแรงงาน) และฐานที่ 2

3. รายละเอียดหลักสูตร

หลักสูตรมี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ โครงสร้าง หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ จำนวนชั่วโมง วิธีการ สื่อ และการวัดและประเมินผล ตามองค์ประกอบ 8 ด้านของงานต้นแบบ

ตารางที่ 3.1 องค์ประกอบของหลักสูตรการพัฒนาทักษะที่จำเป็นของทนายความอาสาประจำสถานีตำรวจตามแบบจำลอง L-C.A.P.E. Model

องค์ประกอบ	รายละเอียด
กลุ่มเป้าหมาย	ทนายความอาสาประจำสถานีตำรวจในเขตกรุงเทพ มหานคร จำนวน 30 คน เกณฑ์คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง
1. โครงสร้างหลักสูตร	สมรรถนะ 5 ด้าน (L, C, A, P, E) บวกความรู้กฎหมายที่ใช้ในงาน (K) จัดเป็น 3 ชั้น: ชั้นที่ 1 ออนไลน์ (วันที่ 15-16 ต.ค. 2569) ชั้นที่ 2 ฝึกเข้มข้นแบบออนไซต์ที่สภานายความ บางเขน (17 ต.ค. 2569) ชั้นที่ 3 ลงพื้นที่กับทนายพี่เลี้ยงและสะสมชั่วโมงใน Credit Bank

องค์ประกอบ	รายละเอียด
2. หลักการหลักสูตร	1) สร้างจากความต้องการจำเป็นของทนายความอาสา 2) ผสมผสานการเรียนออนไลน์ การฝึกปฏิบัติ และการเรียนรู้ภาคสนาม 3) เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีวิทยากรและทนายพี่เลี้ยงสะท้อนผลทันทีหลังฝึก 4) พัฒนาทั้งสมรรถนะที่มองเห็นได้และที่อยู่ใต้น้ำ
3. จุดมุ่งหมาย	1) ความรู้: มีความรู้กฎหมายแพ่ง อาญา เอกเทศสัญญา และแรงงานที่จำเป็นต่อการให้คำปรึกษาที่สถานีตำรวจ 2) ทักษะ: ใช้ Legal Tech สื่อสารและเจรจา คัดกรองเคสและประสานงาน รับฟังอย่างเข้าใจ 3) เจตคติ: ยึดมั่นจรรยาบรรณ ซื่อสัตย์ เป็นกลาง และตรงต่อเวลา
4. เนื้อหาสาระ	9 หัวข้อบรรยาย (ความรู้กฎหมาย 4 หัวข้อ และทักษะ L, C, P, E, A) และ 3 กิจกรรมปฏิบัติ (ฐานบทบาทสมมติ ฐานบัตรคำสัมภาษณ์ และถอดบทเรียน) รายละเอียดอยู่ในส่วนที่ 4
5. จำนวนชั่วโมง	3 วัน รวมประมาณ 15 ชม. (บรรยายออนไลน์ 9 ชม. และปฏิบัติออนไลน์ 6 ชม.) ไม่นับเวลาชี้แจง ทดสอบ พักเที่ยง และพิธี ชั้นที่ 3 สะสมชั่วโมงตามเกณฑ์ Credit Bank [ระบุจำนวนชั่วโมง]
6. วิธีการฝึกอบรม	บรรยายออนไลน์พร้อมถาม-ตอบ, Role-Play ในสถานีตำรวจจำลองกับนักแสดงจำลอง (ผู้ต้องหา ผู้เสียหาย พนักงานสอบสวน), Legal Card Game Workout, Feedback Loop จากวิทยากรและทนายพี่เลี้ยง, ถอดบทเรียน, ลงพื้นที่จริงพร้อม Logbook
7. สื่อประกอบ	ระบบประชุมออนไลน์, สถานีตำรวจจำลองและนักแสดง, บัตรข้อเท็จจริง (Case Cards), เครื่องมือ Legal Tech หรือ AI สืบค้นข้อมูลกฎหมาย, Logbook สะสมชั่วโมง
8. การวัดและประเมินผล	1) แบบทดสอบก่อนอบรม (pretest) เวลา 09.15 น. วันที่ 1 และแบบทดสอบหลังอบรม (posttest) 2) ประเมินการปฏิบัติในฐานที่ 1 และ 2 ด้านความถูกต้อง ความแม่นยำ และการใช้ภาษากับประชาชนหรือผู้ต้องหา 3) ตรวจ Logbook ชั้นที่ 3 4) ติดตามผลหลังอบรม และเกณฑ์รับเกียรติบัตร

4. ขอบข่ายการบรรยายแต่ละทักษะและจำนวนชั่วโมงตามกำหนดการ

หลักสูตรมีเวลาเนื้อหาารรวมประมาณ 15 ชม. ใน 12 รายการ แบ่งเป็นบรรยายออนไลน์ 9 ชม. และปฏิบัติออนไลน์ 6 ชม. ขอบข่ายด้านล่างเป็นร่างที่เสนอจากกำหนดการและกรอบสมรรถนะ ผู้วิจัยปรับได้ตามเนื้อหาที่วิทยากรส่งจริง ลำดับทักษะเรียงใหม่เป็น L=1, C=2, A=3, P=4, E=5

ตารางที่ 4.1 ขอบข่ายการบรรยายและกิจกรรมตามกำหนดการ

ที่	วัน เวลา	หัวข้อและทักษะ	ขอบข่าย	ชม.	ผู้บรรยาย
1	15 ต.ค. 09.30–10.30 (ออนไลน์)	L การใช้เทคโนโลยีกฎหมาย	1) สืบค้นฐานข้อมูลกฎหมายและคำพิพากษา 2) ใช้ AI สืบค้นและตรวจสอบความถูกต้องของผลลัพธ์ 3) จัดการเอกสารออนไลน์	1	ดร.กตัญญู กลั้วสุวรรณ, ผศ.ดร.วาสนา บุตรโพธิ์
2	15 ต.ค. 10.30–11.30	P จริยธรรมและความเป็นมืออาชีพ	1) จรรยาบรรณทนายความ 2) ความซื่อสัตย์ ความเป็นกลาง ตรงต่อเวลา 3) การรักษาความลับ	1	ดร.ธนพล คงเจียง
3	15 ต.ค. 13.00–14.00	K กฎหมายแพ่งและพาณิชย์	ภารกิจหลักของทนายความอาสาในการให้คำปรึกษา กรณีละเมิด หนี้ นิติกรรมสัญญา	1	ผศ.ดร.เอกพงษ์ สารน้อย
4	15 ต.ค. 14.00–15.00	K คติยาเสพติด	กฎหมายเกี่ยวกับความผิดคดียาเสพติดที่พบที่สถานี ตำรวจ และถาม-ตอบ	1	น.ส.วรรณรัตน์ การุณยวิช
5	16 ต.ค. 09.15–10.15 (ออนไลน์)	E จิตวิทยาและความเข้าใจ	1) การรับฟังอย่างลึกซึ้ง 2) การสร้างความไว้วางใจ 3) การลด ความตึงเครียดและรับมือภาวะอารมณ์ของผู้เสียหายและกลุ่มเปราะบาง	1	ดร.ธีระวุฒิ วชิรมโนวาทย์
6	16 ต.ค. 10.45–11.45	C การสื่อสารและการเจรจา	1) สื่อสารชัดเจนและแปลภาษากฎหมายให้ประชาชนเข้าใจ 2) การเจรจาแบบ Win-Win	1	ผศ.ดร.ตระกูล จิตวัฒนากร
7	16 ต.ค. 13.00–14.30	K กฎหมายอาญา	การให้คำปรึกษาคดีฉ้อโกง ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เสรีภาพและชื่อเสียง หมิ่นประมาท	1.5	ทนายวินัย วงศ์เมฆ
8	16 ต.ค. 14.30–15.30	K เอกเทศสัญญาและแรงงาน	คดีเช่าซื้อ กู้ยืมเงิน และคดีแรงงาน	1	สมศักดิ์ อัจจุกุล เลขาธิการสภาทนายความ
9	16 ต.ค. 15.30–16.00	A ยุทธวิธีประสานงานหน้างาน	1) การประสานงานกับพนักงานสอบสวนและศูนย์ประสานงาน ทนายความอาสา 2) การคัดกรองเคส บันทึกข้อเท็จจริง และรายงานผล	0.5	เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานทนายควา มอาสา สภาทนายความ
10	17 ต.ค. 09.00–12.00 (ออนไลน์)	ฐานที่ 1 Role-Play (E, A, C, P)	1) คัดกรองและรับฟังผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาในคดีตึงเครียดหรือ กลุ่มเปราะบาง 2) โกล่เกลี่ยข้อพิพาทเบื้องต้น 3) แจ้งสิทธิตาม ป.วิ.อาญา และประสานชั้นสอบสวน	3	วิทยากรและทนายที่เลี้ยง
11	17 ต.ค. 13.00–15.00	ฐานที่ 2 Legal Card Game Workout (L, K)	จับบัตรข้อเท็จจริง วิเคราะห์และตอบสด ใช้ Legal Tech หรือ AI สนับสนุนคำตอบ	2	คณะวิทยากร

ที่	วัน เวลา	หัวข้อและทักษะ	ขอบข่าย	ชม.	ผู้บรรยาย
12	17 ต.ค. 15.00–16.00	ถอดบทเรียน	สรุปจุดแข็งและสิ่งที่ต้องพัฒนา ซีรีส์ขั้นที่ 3 และการลง Logbook Credit Bank	1	ผู้วิจัยและวิทยากร

ตารางที่ 4.2 สรุปจำนวนชั่วโมง

รายการ	ชม.
บรรยาย L การใช้เทคโนโลยีกฎหมาย	1
บรรยาย C การสื่อสารและการเจรจา	1
บรรยาย A ยุทธวิธีประสานงานหน้างาน	0.5
บรรยาย P จริยธรรมและความเป็นมืออาชีพ	1
บรรยาย E จิตวิทยาและความเข้าใจ	1
บรรยาย K (แพ่ง ยาเสพติด อาญา เอกเทศสัญญาและแรงงาน)	4.5
รวมบรรยายออนไลน์	9
รวมปฏิบัติออนไลน์ (ฐานที่ 1 = 3, ฐานที่ 2 = 2, ถอดบทเรียน = 1)	6
รวมทั้งหมด	15

หมายเหตุ ทักษะ A มีเวลาบรรยายน้อยที่สุด (0.5 ชม.) และพึ่งการฝึกในฐานที่ 1 เป็นหลัก ควรตัดสินใจว่าจะเพิ่มเวลาบรรยายหรืออธิบายในเล่มว่าเรียนรู้ผ่านการฝึกปฏิบัติ